

İslam ve Sınıfsal Yapı

Dr. ALİ ŞERİATI

Çev: DOĞAN ÖZLÜK
FECR YAYINLARI
ANKARA 2008, 160 S., 13.5X21 cm,
ISBN: 9789756004432

Editörlüğünü Doç. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ ile Doç. Dr. Derya ÖRS'ün yaptığı, tamamı 37 ciltten oluşacak olan "Ali Şeriatî Külliyyatı"nın 10 no.lu kitabı olarak yayınlanan ve tercümesini Doğan ÖZLÜK'ün yaptığı İslam ve Sınıfsal Yapı adlı eser üç bölüm ve eklerden oluşuyor.

Maruz kaldığı çok yönlü baskılar nedeniyle hayatı boyunca konuşmalarında kendisine özgü sembolik bir dil kullanan Ali Şeriatî (1933-1977), kitabın birinci bölümünde bir anlama yöntemi/bir dil teklifi sunuyor. Şeriatî, İslam'ın temel esaslarından kabul ettiği dünyaya meyiletmeme, takva, zühd (kendini devrimci yetiştirmek ve inkılabı arınma), kanaat ve dünyayı aşağılama gibi kavramların zihinsel ve tasavvufi kavramlar olarak değil, aksine sosyal, devrimci ve bilimsel kavramlar olarak ele alınması gerektiğini, zira bu kavramların toplumsal ve sınıfsal yapıya karşı özel ve net bir bakışı ifade ettiklerini vurguluyor.

İnancın felsefesini ve anlamını hakim iktidarların yararına ortadan kaldıran zihniyetin ancak istihmarı (eşekleştirme) üreteceği, istihmarın da istismarı besleyerek büyük bir felakete neden olacağı gerçeğine dikkat çeken ve istihmar (eşekleştirme) olmadan istismar (sömürü) olmaz diyen Şeriatî'ye göre, kavramlar parça parça ve tek boyutlu olarak değil, bilakis İslam öğretisinin bütünlüğü içerisinde ele alınmalıdır.

Şeriatî, istihmar olmadan istismar olamayacağını iddia etmektedir. O'na göre istismarcı istismarını devrimci

kavramların içini boşaltarak yapmakta, içi boşaltılmış kavramların işaret ettiği dine/İslam'a inananlar da inkar edenler de eşekleştirme tuzağının kurbanları olmaktadır. Şeriatî bu hayatta kendine bir rol biçmeyen kimsenin, hayatın kendisine biçtiği rolü yaşamaya mahkum olacağını, bu rolün "Hareket İslam'ını" "Sistem İslam'ına" dönüştürerek işe yaramayan bir din konumuna getirmek çabası için bir araç olduğunu ve bu çabalardan İslam'ı kurtarmak gerektiğini, bu misyon ve düşünceden başka ister hayır ister şer, ister hakikat isterse hakikat dışı ne yaparsak yapalım sorumluluğumuzdan ve inancımızdan uzaklaşmış olacağımızı dile getirir.

Kapitalizmin her türlüşünü FAİZ/RİBA olarak kabul eden Şeriatî'ye göre bireysel hayatta zühd, ilerici ve ilahi bir durumken toplum hayatında yoksulluk ve zillet felsefesidir.

Şeriatî, Kur'an'ın ekonomi anlayışını da yemek yaşamak içindir, yaşamak yemek için değildir olarak tarif eder.

Yine Şeriatî'nin kavramsallaştırması çerçevesinde takvada aslolan "ne olmamak değil", "ne olmaktır". İnsanın temel misyonu, kendi varlığını tekamül ettirmek ve benliğini kapitalist sistemin ekonomik köleliğinden kurtarmaktır.

Ona göre, bir yandan Muhammed'in İslam'ına sahip olmak öte yandan Ebu Cehil'e teslim olmak, ya da Hüseyin için ağlamanın yanında Yezit ile işbirliği yapmak, veyahut Ebu Zer'in dindaşı olmak ama Muaviye gibi hayat sürmek, ancak fihri bir hileye ve şer'i bir kafaya ihtiyaç duyar.

Bir konuşmasında Mekke'de para ve paranın insanlar üzerindeki rolü üzerinde duran Şeriatî'ye, sonradan Tahran esnafının en meşhur tefecisi olduğunu öğreneceği bir adam şöyle der: "Doktor Bey, bu mübarek gecede vaazınıza şimdiye kadar paranın, hayatın vs.nin içine batmış ömrümüzü burada Allah'ı, yarını anarak huzura kavuşturalım diye katıldık. Ancak siz bizi paranın pulun peşinden sürüklediniz!"

Muhataplarına daima "Sizi rahatsız etmeye geldim!" diyen Şeriatî'nin bu tefeciye cevabı şu olur:

"Beyefendi! Ben sizin sauna hamamınız değilim ki pazarda biriktirdiğiniz yağlarınızı keseleyeyim. Burası seni yakandan tutup sana ne olduğunu anlatacağım yerdir. Burası yol geçen hanı değildir. Sana buraya gelmeni kim söyledi? O, 20.000 tümeni olan herkes Mekke'ye hacca gidebilir diyen molladır. Senin aslında buraya gelmeye hakkın yoktur."

İnsanın eline bırakılmayacak kadar değerli bir varlık olan insanın, fiyatı olan bir nesneye indirildiği; "bir lokma bir hırka" felsefesinin yerine "bin lokma bin hırka" anlayışının öne çıkarıldığı bu çağda, ekonominin/kapitalizmin İslam'ına(!) hayır, İslam'ın iktisadına evet diyenler için Şeriatî'nin İslam ve Sınıfsal Yapı kitabını hararetle tavsiye ederiz.

Rufi TIRYAKI